

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

*Anexa nr.5
la Hotărîrea Consiliului INJ
nr.1/3 din 30 ianuarie 2015*

CURRICULUM
la disciplina

„DREPTUL UNIUNII EUROPENE”

(candidați la funcții de judecător și procuror)

AUTOR:
Olga DORUL,
doctor în drept, conferențiar universitar

_____ AVIZAT
Mariana PITIC, șef al Direcției instruire și cercetare

CHIȘINĂU, 2015

I. PRELIMINARII

După parafare, la 29 noiembrie 2013 a Acordului de asociere cu Uniunea Europeană, Republica Moldova a intrat într-o nouă fază a relațiilor cu Uniunea Europeană. În acest context, cursul *Dreptul Uniunii Europene*, se înscrie prin excelență în cadrul disciplinelor juridice destinate pregătirii temeinice a viitorilor judecători și procurori întru formarea unei viziuni complete și echilibrate asupra Dreptului Uniunii Europene, precum și asupra proceselor de integrare europeană. Or, originalitatea integrării în cadrul Uniunii Europene presupune pe lângă crearea unei organizații *sui generis* și realizarea unei ordini juridice noi.

Scopul cursului Dreptul Uniunii Europene este de a identifica trăsăturile caracteristice ale dreptului Uniunii Europene ce se aplică în mod general tuturor sectoarelor sale de acțiune și care permite în final înțelegerea unei organizații și a unui proces de integrare. Accentul este pus asupra evoluției construcției instituționale a Comunităților și Uniunii, fapt ce permite introducerea în conceptele de drept material prin forma unei prezentări a obiectivelor Uniunii. Suplimentar, cursul este centrat pe principiile puse la baza ordinii juridice a Uniunii Europene, precum și mecanismele care guvernează funcționarea instituțiilor.

Rezumând, cursul are finalitatea de a asigura o pregătire esențială în materia Dreptului Uniunii Europene. Iar audientul, va avea ocazia să asimileze noțiunile și regulile juridice ce organizează conținutul și ulterior va fi capabil să le aplice corect situațiilor concrete, precum și să dezvolte abilități de abordare critică a materiei – aptitudini inerente în exercitarea profesiei de procuror sau judecător.

II. COMPETENȚE

Prin studiul disciplinei audientul va obține următoarele competențe:

- să identifice conceptele de bază ale dreptului Uniunii Europene;
- să posede abilități de lucru cu izvoarele dreptului Uniunii Europene;
- să aplice jurisprudența Curții Europene de Justiție la soluționarea eventualelor cauze;
- să aplice metode de cercetare științifică, în cadrul activității de cercetare;
- să demonstreze gândire critică în activitatea profesională;
- să elaboreze în baza legislației în vigoare a proiectelor, propunerilor de armonizare a legislației Republicii Moldova cu standardele Uniunii Europene;
- să adapteze comportamentul profesional la diferite medii socio-culturale și confesionale.

III. PRINCIPALELE OBIECTIVE

La sfârșitul studiului disciplinei audientul va fi capabil să:

- definească Dreptul Uniunii Europene;
- determine sursele, principiile dreptului Uniunii Europene;
- identifice ordinea juridică a Uniunii Europene;
- analizeze comparativ ordinile juridice: națională, a Uniunii Europene și internațională;
- interpreteze normele dreptului Uniunii Europene;
- utilizeze hotărârile Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru evaluarea cooperării statelor membre ale Uniunii Europene în vederea respectării celor patru libertăți.
- identifice locul Dreptului Uniunii Europene în sistemul național de drept;
- aplice normele de drept al Uniunii Europene întru soluționarea spețelor propuse;
- aprecieze modul și gradul de armonizare a legislației Republicii Moldova cu prevederile *acquis-ului* Uniunii Europene;
- să realizeze cercetări în domenii aferente politicilor comune ale Uniunii Europene;
- să proiecteze hotărâri preliminare ale Curții de Justiție a Uniunii Europene.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Denumirea disciplinei	Formator	Semestrul	Total ore	Ore curs	Ore practice	Evaluarea
Dreptul Uniunii Europene	Olga Dorul	II	36	12	24	Examen

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	TEMATICA	Ore curs	Ore practice
1.	Uniunea Europeană – aspecte defnitorii	1	2
2.	Dreptul Uniunii Europene: definiție, surse, principii.	2	6
3.	Instituții și organe ale Uniunii Europene.	1	2
4.	Competența Uniunii Europene.	1	2
5.	Contenciosul Uniunii Europene.	4	8
6.	Regimul juridic al sistemului economic al Uniunii Europene	1	2
7.	Lupta contra criminalității și asistența juridică în materie penală în cadrul Uniunii Europene	2	2
TOTAL		12	24

VI. UNITĂȚI TEMATICE

Unități tematice	Strategii didactice Resurse logistice	Lucrul individual
<i>Tema 1. Uniunea Europeană – aspecte defnitorii</i>		
<i>Ore curs</i>		
1. Uniunea Europeană – formă <i>sui generis</i> de cooperare a statelor	Curs introductiv - prelegere clasică	Brainstorming frontal Lectura surselor din Lista bibliografică
2. Premisele integrării europene: procese integraționiste și proiecte ce au precedat comunitățile europene		
3. Etapele principale în crearea comunităților europene și Uniunii Europene		
4. Procedura de aderare și retragere din Uniunea Europeană.		
<i>Ore practice</i>		
1. Identificarea statelor membre și statelor candidate spre aderare la Uniunea Europeană;	Seminar introductiv Tablă flipchart	<i>Ore practice</i> Pregătirea temei pentru activități practice Lectura surselor bibliografice
2. Identificarea simbolurilor și limbilor oficiale ale Uniunii Europene;		
3. Analiza procedurii de aderare și retragere din Uniunea Europeană;		
4. Determinarea criteriilor de aderare la Uniunea Europeană (geografice, economice, politice, juridice);		
5. Diferențierea metodelor și formelor de cooperare ale		

<p>statelor în cadrul Consiliului Europei și în Uniunea Europeană;</p> <p>6. Relatarea condițiilor istorice în care a debutat procesul integraționist european;</p> <p>7. Etapizarea procesului de integrare europeană;</p> <p>8. Analiza naturii juridice a Uniunii Europene;</p> <p>9. Identificarea personalității juridice interne și personalității juridice internațională a Uniunii Europene;</p> <p>10. Determinarea tendințelor actuale în evoluția Uniunii Europene.</p>		
<i>Tema 2. Dreptul Uniunii Europene: definiție, surse, principii.</i>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <p>1. Definiția Dreptului Uniunii Europene</p> <p>2. Principiile Dreptului Uniunii Europene</p> <p>2.1. Definiție</p> <p>2.2. Clasificare</p> <p>2.3. Rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene în elaborarea, recunoașterea și protecția principiilor fundamentale ale Uniunii Europene</p> <p>3. Izvoarele Dreptului Uniunii Europene</p> <p>3.1. Definiție</p> <p>3.2. Clasificare</p> <p>3.3. Izvoarele primare</p> <p>3.4. Izvoarele secundare</p> <p>4. Sistemul Dreptului Uniunii Europene</p> <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <p>1. Definiția dreptului Uniunii Europene;</p> <p>2. Identificarea trăsăturilor caracteristice ale dreptului Uniunii Europene;</p> <p>3. Argumentarea autonomiei dreptului Uniunii Europene;</p> <p>4. Analiza principiul supremației Dreptului Uniunii Europene și principiul efectului direct al Uniunii Europene;</p> <p>5. Reflecții asupra raportului: dreptul național – dreptul Uniunii Europene – dreptul internațional public;</p> <p>6. Propunerea asemănarilor și deosebirilor între sursele dreptului Uniunii Europene și sursele altor sisteme de drept (național și internațional);</p> <p>7. Analiza actelor constitutive ale comunităților și Uniunii Europene, precum și evoluția lor;</p> <p>8. Descrierea modului de revizuire a actelor constitutive;</p> <p>9. Analiza Tratatului cu privire la Uniunea Europeană și Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene în calitate de cele mai importante izvoare de drept primar;</p> <p>10. Determinarea actelor normative ale Uniunii Europene și trăsăturilor lor juridice;</p> <p>11. Identificarea actelor legislative și actelor nonlegislative ale Uniunii Europene;</p> <p>12. Analiza rolului practicii judiciare a Curții de Justiție în</p>	<p>Curs-prelegere-dezbateri Prelegere LINC</p> <p>Seminar-dezbateri Studiu de caz Tablă flipchart</p>	<p><i>Ore curs</i> Brainstorming frontal Lectura surselor din Lista bibliografică</p> <p><i>Ore practice</i> Soluționarea spețelor Lectura surselor din Lista bibliografică Prezentarea proiectului de cercetare la tema ”Pluralitatea de ordin juridice în spațiul Uniunii Europene”</p>

dezvoltarea dreptului Uniunii Europene; 13. Determinarea structurii sistemului dreptului Uniunii Europene; 14. Identificarea dreptului instituțional și dreptul material al Uniunii Europene.		
Tema 3. Instituții și organe ale Uniunii Europene		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Particularitățile mecanismului organizațional al Uniunii Europene 2. Instituțiile Uniunii Europene 3. Organe de control 4. Organisme financiare 5. Organe consultative 6. Alte organe ale Uniunii Europene să definească instituția, organul în cadrul dreptului Uniunii Europene. <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Descrierea tabloului instituțional al Uniunii Europene; 2. Clasificarea organelor Uniunii Europene; 3. Relatare despre elementele separației puterilor în mecanismul organizațional al Uniunii Europene; 4. Evidențierea tendințelor actuale în dezvoltarea structurii Uniunii Europene; 5. Descrierea structurii, funcțiilor, componenteii, și competenței instituțiilor Uniunii Europene: Parlamentul UE, Comisia UE, Consiliul UE, Consiliul european, Curtea de conturi, Curtea de Justiție a UE, Banca Centrală Europeană; 6. Identificarea modalităților de votare în cadrul Consiliului UE; 7. Descrierea sistemului organelor de control al Uniunii Europene la etapa actuală; 8. Identificarea elementelor sistemului financiar al Uniunii Europene; 9. Relatare despre Comitetul regiunilor și Comitetul Economic și Social European; 10. Determinarea structurii și principiilor de organizare a EUROPOL. 	<p>Curs tematic curent Proiector/laptop</p> <p>I.Seminar de dezvoltare a tematicii cursului II. Seminar de evaluare Tablă flipchart</p>	<p><i>Ore curs</i> Lectura surselor bibliografice Studiu de caz</p> <p><i>Ore practice</i> Pregătirea temei pentru activități practice Prezentarea eseului la tema ”Care este deficitul de democrație de care suferă .....”(o instituție a Uniunii Europene).</p>
Tema 4. Competența Uniunii Europene		
<p style="text-align: center;"><i>Ore de curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Definierea conceptului „competența Uniunii Europene” 2. Competența exclusivă 3. Competența partajată 4. Competența implicită <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Determinarea surselor, structurii și conținutului competenței Uniunii Europene; 2. Analiza personalității juridice a Uniunii Europene; 3. Analiza competențelor interne ale Uniunii Europene: competența legislativă, executivă, jurisdicțională etc. 	<p>Curs-prelegere – capcană (corectarea greșelilor intenționate)</p> <p>Seminarul brainstorming-ului Evaluarea</p>	<p><i>Ore de curs</i> Tehnica Clustering Lectura surselor bibliografice</p> <p><i>Ore practice</i> Pregătirea temei pentru activități practice</p>

<p>a Uniunii Europene și formele juridice de realizare a acesteia;</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Definierea procesului legislativ în Uniunea Europeană; 5. Identificarea subiecților procesului legislativ; 6. Descrierea procedurilor legislative și procedurilor de elaborare a actelor nonlegislative; 7. Analiza procesului bugetar în cadrul Uniunii Europene; 8. Analiza modului de încheiere a tratatelor internaționale de către Uniunea Europeană; 9. Clasificarea sferelor de activitate a Uniunii Europene; 10. Relatare succintă despre Piața internă a UE; Uniunea Economică și Monetară; Politicile comune ale UE (agrară, în domeniul comunicațiilor, ecologică etc.) 11. Identificarea competențelor Uniunii Europene în sfera relațiilor externe; 12. Descrierea sancțiunilor pe care Uniunea Europeană le poate aplica pe arena internațională; 13. Analiza doctrinei / principiului ”competențelor implicite”. 	<p>colegială în grupuri Tehnică Grafitti Tablă flipchart</p>	
<i>Tema 5. Contenciosul Uniunii Europene</i>		
<p style="text-align: center;"><i>Ore curs</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Structura sistemului jurisdicțional al Uniunii Europene 2. Principiile fundamentale de funcționare și trăsăturile caracteristice ale Curții de Justiție 3. Componenta Curții de Justiție : <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Judecătorii. Numirea, numărul, statutul lor, încetarea funcțiilor. 3.2. Președintele Curții și completele de judecată (camere, Marea Cameră). 3.3. Avocații generali 3.4. Administrația Curții de Justiție a Uniunii Europene 4. Competența Curții de Justiție a Uniunii Europene <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Competența contencioasă 4.2. Competența consultativă 5. Componenta Tribunalului : <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Judecătorii. Numirea, numărul, statutul lor, încetarea funcțiilor. 5.2. Președintele Tribunalului și completele de judecată 5.3. Avocații generali 5.4. Administrația Tribunalului 6. Competența Tribunalului 7. Tribunalul Funcției Publice și perspectiva creării camerelor jurisdicționale <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Conflictele de competență și declinarea competenței 8. Procedura <ol style="list-style-type: none"> 8.1. Sesizarea Curții și procedura scrisă <ol style="list-style-type: none"> 8.1.1 Părțile în procesul judiciar a Uniunii Europene 8.1.2 Reprezentarea procesuală 8.1.3 Condițiile cererii de chemare în judecată 8.1.4 Numirea judecătorului raportor și al avocatului 	<p>Curs-prelegere – dezbateri Curs de sinteză</p>	<p><i>Ore curs</i> Lectura materialului normativ comunicat din timp de formator Brainstorming</p>

<p>general</p> <p>8.1.5 Regimul lingvistic</p> <p>8.2. Faza orală</p> <p>8.2.1. Discuțiile contradictorii ale părților și administrarea probelor</p> <p>8.2.2. Concluziile avocatului general</p> <p>8.3. Hotărârea</p> <p>8.3.1. Deliberarea și pronunțarea</p> <p>8.3.2. Formele de hotărâri și tehnica elaborării lor</p> <p>8.3.3. Obținerea hotărârilor provizorii</p> <p>8.3.4. Tranșarea litigiilor prin alte căi decât obținerea unei hotărâri sau scoaterea de pe rol a cauzei</p> <p>8.3.5. Executarea hotărârilor</p> <p>8.3.6. Termenele procesuale</p> <p>8.3.7. Cheltuielile judiciare</p> <p>8.3.8. Asistența juridică gratuită</p> <p>8.3.9. Publicațiile C.J.E</p> <p>9. Căile de atac</p> <p>10. Principalele acțiuni exercitate în fața CJE</p> <p>10.1. Acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor</p> <p>10.2. Acțiunea în anulare</p> <p>10.3. Acțiunea în constatarea abținerii de a acționa</p> <p>10.4. Procedura întrebărilor preliminare</p> <p>10.5. Procedurile speciale:</p> <p>10.5.1. procedura simplificată</p> <p>10.5.2. procedura accelerată</p> <p>10.5.3. procedura preliminară de urgență</p> <p>10.5.4. procedura măsurilor provizorii</p> <p>10.6 Acțiunea preliminară</p> <p>10.7. Acțiunile în legătură cu serviciul introduse de funcționarii comunitari</p> <p style="text-align: center;"><i>Ore practice</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prezentare (în date cronologice) a creării și evoluției sistemului jurisdicțional al Uniunii Europene; 2. Identificarea principiilor de activitate ale sistemului jurisdicțional al Uniunii Europene; 3. Determinarea rolului Curții de Justiție – principalul organ jurisdicțional al Uniunii Europene; 4. Evaluarea garanțiilor independenței membrilor Curții de Justiție; 5. Stabilirea particularităților procedurii în fața Curții de Justiție; 6. Analiza conținutului principiului secretului deliberărilor în cadrul sistemului jurisdicțional al Uniunii Europene; 7. Determinarea statutului juridic al Tribunalului; 8. Analiza modificărilor introduse de Tratatul de la Lisabona în jurisdicția Tribunalului; 9. Determinarea rațiunii instituirii tribunalelor specializate – verigă nouă a sistemului jurisdicțional al Uniunii Europene; 10. Determinarea modalităților de atac a hotărârilor 	<p>I. Seminar pe baza exercițiului: rezolvare de probleme, analiza textelor juridice etc.</p> <p>II. Seminar de evaluare</p> <p>Tablă flipchart</p>	<p><i>Ore practice</i></p> <p>Soluționarea spețelor</p> <p>Întocmirea actelor procesuale</p> <p>Prezentarea proiectului ”Statutul judecătorului în sistemul jurisdicțional al Uniunii Europene”</p>
---	---	---

<p>contra criminalității;</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Analiza calificării juridice penale a faptelor ilicite în legislația Uniunii Europene; 7. Stabilirea tipurilor de pedepse prevăzute de legislația Uniunii Europene pentru persoanele fizice și persoanele juridice; 8. Analiza legislației Uniunii Europene în sfera crimelor economice, corupției, traficului ilicit de stupefiante, crimelor în sfera informatică, traficului de ființe umane etc. 9. Analiza legislației în materia luptei contra terorismului: deciziei cadru ”privind lupta contra terorismului”, regulamentului ”privind introducerea măsurilor de constrângere față de anumite persoane și formațiuni în cadrul luptei contra terorismului internațional” etc. 10. Studierea gradului de armonizare a dreptului penal și procesual penal de către Republica Moldova; 11. Determinarea cadrului juridic ce asigură asistența juridică în materie penală în cadrul Uniunii Europene; 12. Relatare despre tipurile și formele de cerere a asistenței juridice între statele membre a Uniunii Europene, precum și modul lor de executare; 13. Identificarea temeiurilor de refuz în executarea cererii de asistență juridică; 14. Analiza modului de extrădare a persoanelor ce au săvârșit infracțiuni pe teritoriul Uniunii Europene; 15. Analiza conținutului juridic al principiului recunoașterii mutuale a hotărârilor judecătorești din statele membre ale Uniunii Europene în materie penală. 		european”
--	--	-----------

VII. EVALUAREA

Evaluarea se va efectua continuu și la final:

A. Evaluarea continuă se va realiza prin:

- Participarea audiențelor în cadrul orelor de curs și a celor practice;
- Realizarea activităților individuale;
- Redactarea unor acte procesuale în baza temelor studiate;
- Susținerea a două testări obligatorii care vor conține sarcini cu obiective de măsurare a cunoștințelor, capacităților și competențelor profesionale;
- Pregătirea unui portofoliu / proiect asupra unui subiect propus pentru cercetare în calitate de lucru individual.

B. Evaluarea finală se va efectua ca examen în formă scrisă la finele semestrului prin prezentarea răspunsurilor la subiectele din materialul teoretic cercetat, precum și prin soluționarea situațiilor de caz și întocmirea actelor procesuale pe marginea cauzelor studiate în cadrul cursului Dreptul Uniunii Europene.

VIII. BIBLIOGRAFIE¹

Tratate internaționale, acte legislative și normative:

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994 (Monitorul Oficial, august 1994, nr. 1)
2. Legea cu privire la tratatele internaționale a Republicii Moldova nr. 595-XIV, 24 septembrie 1999 (Monitorul Oficial, 2 martie 2000, nr. 24-26, p. I, art. 137)
3. Hotărârea Parlamentului privind Concepția politicii externe a Republicii Moldova nr. 368-XIII din 8 februarie 1995 (Monitorul Oficial, 6 aprilie 1995, nr. 20, p. I, art. 187)
4. Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, 1951
5. Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene, 1957.
6. Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, 1957.
7. Tratatul privind Uniunea Europeană, 1992.
8. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, 2007².

Jurisprudență/Practica judiciară³:

9. Cazul: Van Gend en Loos vs. Nederlandse Administratie der Belastingen, nr.26/26, 1963 .
10. Cazul: Costa (Flaminio) vs. Enel, nr.6/64, 1964.
11. Cazul: Francovich vs. Italia, nr. 6/90, 1990.
12. Cazul: French Merchant Seamen, Comisia vs. Franța, nr. 167/73, 1974.
13. Cazul Kadi, Al Barakaat International Foundation vs. Consiliul și Comisia 402/05, 2008.

Literatura didactică și științifică:

14. Paul Craig, Grainne de Burca, Dreptul Uniunii Europene, Comentarii, jurisprudență, doctrină, ediția a IV-a, Ed. Hamangiu, 2009, București.
15. Paul Craig, Grainne de Búrca, 'EU Law, Text, Cases and Materials'. Fifth edition. - Oxford University Press, 2011.
16. Osmochescu, E., Drept Comunitar European. Curs de lecții, Tipografia Centrală, Chișinău 2001.
17. Osmochescu, E., Supremația Dreptului Uniunii Europene, Reclama, Chișinău, 2006.
18. Suceveanu N., Dreptul instituțional al Uniunii Europene, CEP USM, Chișinău, 2012.
19. Catherine Barnard. The Substantive Law of the EU. - Oxford University Press, 2007.
20. Sionaidh Douglas-Scott. Constitutional Law of the European Union. - Longmans, 2006.
21. Право Европейского Союза. Учебник / Под ред. С.Ю. Кашкина. – М.: Юрайт, 2010.
22. Бирюков М.М. Европейское право до и после Лиссабонского договора. М.: Научная книга, 2009.
23. Четвериков А.О. Правовой режим пересечения людьми внутренних и внешних границ государств-членов Европейского Союза. Учебное пособие. М.: Волтерс Клувер, 2010.
24. Право Европейского Союза. Учебник / Под ред. С.Ю. Кашкина. – М.: Юрайт, 2010
25. Blumann C., Dubouis L., Droit institutionnel de l'Union européenne, Litec, 2010.
26. Blumann C., Dubouis L., Droit matériel de l'Union européenne, Montchrestien, 2009.
27. Coutron L., Droit de l'Union européenne, Paris, Dalloz-Sirey, coll. Mémentos, 2011.
28. Jacqué J.-P., Droit institutionnel de l'Union européenne, Paris, Dalloz-Sirey, 6ème éd., 2010.
29. Jouno T. Dir. , Questions européennes, Le droit et les politiques de l'Union, PUF, 2009.
30. Masson A., Droit communautaire, Droit institutionnel et droit matériel, Théorie, exercices et éléments de méthodologie, Larcier, 2009.
31. Quermonne J.-L., Le système politique de l'Union européenne, 2010, Montchrestien.
32. Roux J., Droit général de l'Union européenne, 2010.

¹ Ținând cont de faptul că Dreptul UE este un drept evolutiv și de actualitate, se recomandă insistent urmărirea modificărilor intervenite la data consultării surselor normative și doctrinare indicate în referințele bibliografice.

² www.europa.eu

³ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/